

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ

На сучасному етапі становлення вищої освіти в Україні у зв'язку з Болонським процесом професійно-технічна підготовка дизайнера одягу, як і вся інша, зазнає деяких змін. Це виражається перш за все у зміні системи навчання, яка трансформується у кредитно-трансферну систему організації навчального процесу (КТСОНП). Важливими завданнями цієї системи є забезпечення якісної освіти, її особистісної орієнтації, створення умов для оновлення змісту і форм організації навчально-виховного процесу, запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій, професійної самосвідомості тощо.

Особливого значення, за таких умов, набувають проблеми методології науки, яка має тенденцію наближатись до вищого рівня свого розвитку. Водночас, на такому рівні розвитку стає дедалі складніше простежувати безпосередній зв'язок між емпіричними фактами та їхнім теоретичним осмисленням. Виникає необхідність осмислити як метод дослідження, так і основні теоретичні засади та закономірності розвитку теорії.

Проблемі формування та моделювання змісту навчання і, зокрема, проектуванню швейних виробів майбутніх дизайнерів одягу, приділяється достатня увага [2; 5; 7]. Аналіз літератури показує, що науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти і навчання також знаходиться на належному рівні [3; 4; 8; 9]. Однак, професійно-технічна освіта ще не досягла світового рівня саме у галузі підготовки дизайнерів одягу, що і складає проблемне поле нашого дослідження. Нами і висувається задача системного аналізу основних засад формування та розвитку власне професійно-технічної підготовки у сфері проектування одягу, що складає методологічну базу як дослідження, так і досліджуваної нами проблеми в цілому.

Однією з методологічних засад професійно-технічної підготовки є *стратегія* її побудови, яка полягає у загальному плані навчальної діяльності, способі досягнення поставленої мети. Важливою методологічною базою являються також концептуальні *теоретичні положення*, які задають як тлумачну основу освітнім явищам, так і способи та шляхи розуміння власне навчального процесу.

Основними теоретичними положеннями, які зумовлюють формування концептуальної моделі професійно-технічної освіти є наступне:

- професійно-технічна підготовка дизайнера одягу повинна мати особистісно-орієнтовану основу, яка передбачає гармонійне поєднання так званої «зовнішньої» та «внутрішньої» орієнтованої освіти [6, с. 177];

- професійно-технічна підготовка є структурним утворенням у системі професійної підготовки дизайнера одягу і тому знаходиться у тісному зв'язку з іншим складовими, задаючи і основні принципи навчально-виховного процесу;

- основою навчального процесу є **кредитно-трансферна** технологія, яка ґрунтується на принципах диференціації та індивідуалізації навчання, що дозволяє створити умови для формування так званої індивідуальної освітньої траєкторії студента;

- процес професійно-технічної підготовки має дієво-практичний характер, тобто готує до майбутньої проектної діяльності через зміст і структуру навчального процесу забезпечуючи «впровадження у навчальний процес цілей і цінностей професійної діяльності як провідних детермінантів процесу підготовки» [8, с. 198].

- професійно-технічна підготовка забезпечує зумовленість професійно-технічних знань і вмінь особистісною системою творчих ціннісних орієнтацій студента, що сприяє переходу від проектної діяльності до професійного творчого розвитку.

Водночас, аналіз спеціально-проектної підготовки студентів свідчить про те, що дизайнер одягу має бути готовим до реалізації широкого спектру функцій, а саме: дослідницької, проектно-художньої, композиційної, аналітичної, контролюючої, формотворчої, технологічної, експозиційної тощо.

Наприклад, відповідно до основних функцій проектно-художньої діяльності нами визначені наступні завдання професійно-технічної освіти: вивчення студентами предметів професійно-технічного циклу, формування системи професійно-технічних знань, умінь та навичок, систематичне включення студентів у практичну проектно-виробничу діяльність (технологічні та проектно-конструкторські практики), формування навичок самостійної професійної діяльності, створення відповідних педагогічних умов, що забезпечують переростання пізнавального інтересу в професійний.

Так, професійно-технічна підготовка майбутнього дизайнера одягу є складовою педагогічної системи в цілому і базується на загально-педагогічних принципах навчання і виховання, до яких ми відносимо:

1. *Принцип системності* та пов'язаний з ним системний підхід є важливим методологічним принципом у проектно-технічній підготовці дизайнерів одягу, оскільки, на думку О. Кустовської, методологічна специфіка системного підходу полягає саме у тому, що метою дослідження є вивчення закономірностей та механізмів утворення складного об'єкта [3, с. 6].

2. Наступним принципом системного дослідження є принцип *цілісності*. Сутність цілісності професійно-технічної підготовки полягає у підпорядкуванні всіх компонентів, складових, як і функцій, головному – формуванню цілісної особистості майбутнього дизайнера одягу. Отже, цілісність пронизує всю спеціальну освіту, включаючи навчальні дисципліни професійно-технічного циклу.

3. До складових системного принципу варто віднести принцип побудови моделі, тобто послідовне включення систем нижчого рівня до систем вищого рівня. Іншими словами, системою є не довільна множина предметів і зв'язків між ними, а упорядкована цілісна структура як єдиний складний процес.

З позиції системного підходу варто розглядати і сам комплекс складових, що складають зміст професійно-технічної підготовки у вищому навчальному закладі. Щоб реалізувати його, треба розробити такий зміст підготовки майбутнього бакалавра, що ґрунтується на комплексній цільовій програмі і зорієнтований на кінцеві результати, а не є звичайною сумою незалежних одна від одної автономних дисциплін. Тому зміст кожної дисципліни розглядаємо як органічну частину цілісного змісту всебічної підготовки дизайнера одягу.

Першим компонентом змісту професійно-технічної підготовки, його ядром є *аудиторна підготовка*, тобто йдеться про вивчення нормативних, обов'язкових професійно-технічних дисциплін. У структурі цього ядра провідне місце займає дисципліна «Робота в матеріалі». Вона вбирає у себе знання, уміння і навички з інших дисциплін, таких як «Конструювання одягу», «Технічне моделювання одягу», «Технологія виготовлення одягу», «Матеріалознавство» та інші.

Наступним компонентом змісту професійно-технічної підготовки є *виробнича практика*. Проходження практик забезпечує ситуацію занурення студента в реальний виробничий процес, що допомагає глибшому розумінню специфіки виготовлення одягу. Слід враховувати те, що «входження» студента в ситуацію практичного виготовлення одягу відбувається поступово, спочатку проходження технологічної, а далі проектно-конструкторської практики.

Третім компонентом змісту професійно-технічної підготовки є *самостійна робота* студентів, яка спрямована на розвиток як творчих, так і професійно-технічних здібностей, індивідуального стилю діяльності в цілому. Це надання можливості вільного вибору диференційованих за рівнем складності завдань, що відповідають індивідуальним особливостям студента. Методично правильно організована самостійна робота сприяє як формуванню нових знань і умінь студентів, так і розвитку їх пізнавальної самостійності.

Варто виділити й інше: взаємозв'язок професійно-технічної підготовки з забезпечення наступності у розвитку професійно-технічних знань, формування розуміння загальних проблем для спеціальних дисциплін, формування професійно-технічних умінь і навичок, систематизація та узагальнення знань, набутих у процесі вивчення циклу професійних дисциплін; застосування принципу ускладнення під час вивчення одних і тих самих питань у процесі викладання різних дисциплін, формування у студентів технологічного мислення,

вміння визначати причини явищ та їх наслідки, аналізувати проектні факти з позиції конструювання та моделювання одягу, технології його виготовлення.

До похідних складових системного підходу варто віднести – *структурність*, згідно з якою предмети і явища розглядаються не тільки як складові системи, але і такі, що розглядаються з боку зв'язків між ними, аналізу побудови (структури). Так, у структурі професійно-технічної підготовки виділяють основні компоненти: *теоретичні знання, практичні навички та професійно-технічні уміння*.

Системність та цілісність проектно-технічної підготовки забезпечується також іншими не менш важливими принципами, а саме:

1. *Інтегративність*. Її сутність полягає у тому, що кожний компонент системи існує у взаємозв'язку з іншими компонентами. Тобто це процес і механізм об'єднання частин в єдине ціле, що спроможне забезпечити свою життєдайність [4].

Інтеграція самих професійно-технічних дисциплін без забезпечення їх взаємозв'язку з проектуванням не дозволить кардинальним чином поліпшити якість професійної підготовки дизайнерів одягу. Необхідність інтеграції проектно-технічних знань продиктована, принаймні, двома головними причинами: природними зв'язками цих знань, об'єктом вивчення яких є створення одягу, і необхідністю посилення наукової і практичної значущості професійно-орієнтованої підготовки. Обґрунтування принципів, форм, методів і прийомів проектно-виробничої діяльності дасть можливість студентам глибше зрозуміти їхню сутність і умови ефективного використання на практиці. Окрім цього, поєднання проектно-технічних теорій поглиблює їхню науковість та практичну спрямованість.

2. Наступний принцип побудови проектно-технічної підготовки – це *принцип науковості*, що передбачає відображення у змісті професійно-технічної підготовки сучасних досягнень науки, а також передового професійного досвіду. Він задає опору на науку як джерело системи законів, закономірностей, понять, фактів, досліджуваних студентами з професійно-технічних дисциплін, і виявляється насамперед у доборі навчального матеріалу і застосовуваних методів навчання.

Оновлюючи процес професійно-технічної підготовки, освітній процес сприяє приведенню у відповідність до сучасного рівня науково-технічного прогресу та вимог ринку праці змісту, форм та засобів навчання у системі професійно-технічної підготовки.

3. Наступним важливим принципом організації професійно-технічної підготовки є *принцип індивідуалізації та диференціації*, який орієнтує на реалізацію спецкурсів з метою поглиблення професійно-технічної підготовки майбутніх дизайнерів одягу, сприяє визначенню ними власної індивідуальної освітньої траєкторії, розвитку професійних здібностей і творчої індивідуальності кожного студента.

Використання кредитно-трансферної технології вивчення професійно-технічних дисциплін покликане створити умови для дійсної зміни ролі студента у навчанні (перетворення його з об'єкта в суб'єкт цього процесу), надати навчально-виховному процесу необхідної гнучкості, сприяти запровадженню принципу індивідуалізації навчання. Запроваджуючи кредитно-трансферну технологію, ми пропонуємо студентам вільно обрати варіант вивчення дисциплін професійно-технічного напрямку.

4. Найважливішим принципом побудови професійно-технічної підготовки студентів є *зв'язок теорії і практики*, згідно з яким теорія і практика розглядаються як ступені єдиного процесу пізнання, органічно пов'язані між собою, як взаємозв'язок емпіричного й теоретичного, конкретного й абстрактного знання, взаємодія загального, особливого й одиничного.

Незважаючи на те, що педагоги приділяють велику увагу цій проблемі, недостатньо розкритою залишається її сутність і шляхи реалізації. Дотепер залишається предметом дискусій проблема співвідношення теорії й практики в професійно-технічній підготовці у вищому навчальному закладі.

Взаємозв'язок теорії та практики виявляється в тому, що, з одного боку, теорія є засобом пізнання, пояснення й прогнозування практики, з іншого боку – інструментом удосконалення практики, основою аналізу і критерієм оцінки її ефективності. Вона

допомагає не тільки пояснювати явища виготовлення одягу, але й передбачати їх виникнення, дозволяє творчо застосовувати знання в процесі виготовлення одягу.

Засвоєння теорії та практичне знайомство з процесом виготовлення одягу і роботою дизайнера відбуваються в процесі пов'язаних між собою навчально-пізнавальної, навчально-практичної і самостійної діяльності майбутніх дизайнерів. Пізнавальна діяльність студентів у процесі навчальних занять з предметів професійно-технічного циклу органічно поєднується з їхньою практичною діяльністю.

5. *Принцип професійної спрямованості* проектно-технічної підготовки передбачає використання ідей контекстного навчання. Одним із головних протиріч вищої школи є нетотожність предметів діяльності – навчальної та майбутньої професійної. З метою подолання цього протиріччя доцільним є запровадження такої організації навчання, при якому основною одиницею роботи викладачів і студентів стає професійна ситуація у своїй предметній і соціальній визначеності. А в процесі роботи з відповідними проектними ситуаціями діяльність студентів набуває рис, які відповідають особливостям як і навчальної, так і професійної спрямованості. Виходячи із зазначеного, зміст професійно-технічної підготовки студентів має проектуватися як предмет діяльності студента. Тоді засвоєння буде здійснюватися у контексті цієї діяльності, де знання виконуватимуть функції орієнтованої основи діяльності, засобів її регуляції, а форми організації навчальної роботи студентів виступатимуть як форми відтворення змісту, що засвоюється.

6. *Принцип наступності* професійно-технічної підготовки регламентує внутрішню організацію процесу даної підготовки, виходячи з вимог забезпечення єдиної висхідної лінії формування й розвитку системи гуманістичних ціннісних орієнтацій, професійно-технічних знань, умінь, узгодження й взаємне підпорядкування проміжної й кінцевої мети та завдань професійно-технічної підготовки студентів. Головний зміст даного принципу полягає в створенні педагогічно доцільної організації процесу з притаманною їй безперервністю та наступністю. Практичний аспект реалізації принципу передбачає створення умов для забезпечення професійно-технічної підготовки через зміст предметів даної підготовки, організаційні форми, методи й засоби освітньої та виховної роботи зі студентами. Наступність передбачає врахування й коректне використання пізнавальних можливостей студентів на кожному етапі навчання й разом з тим опору на потенціал змісту освіти, який відповідає профілю професійної підготовки майбутнього дизайнера одягу.

Таким чином, методологічні принципи побудови системи професійно-технічної підготовки дизайнера одягу є базовою основою практичної організації навчання та виховання студентів у вищому навчальному закладі. Успішна реалізація принципів системності, науковості, єдності теорії й практики, систематичності й послідовності, наступності тощо може забезпечити ефективне функціонування професійно-технічної освіти у вузі як цілісної системи. Кожний з методологічних принципів побудови системи професійно-технічної освіти дизайнера одягу реалізується в її меті й завданнях, змісті та організації.

Оскільки в умовах кредитно-трансферної технології навчання змінюється функція викладача і його основне завдання полягає в управлінні самостійною роботою студентів, формуванні спонукальних мотивів учіння, визначенні цілей і завдань навчальної діяльності, її організації, контролі за результатами процесу навчання, то, опираючись на методологічні основи професійно-технічної підготовки, викладачі зможуть забезпечити якісну реалізацію фахової підготовки дизайнерів одягу, яка функціонуватиме в результаті взаємодії елементів професійно-технічної підготовки в рамках цілісного процесу спеціальної проектної підготовки.

Література:

1. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Система>
2. **Зимогляд Н.С.** Формування та моделювання змісту навчання проектування швейних виробів майбутніх дизайнерів одягу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : 13.00.02 / Н.С. Зимогляд. — Х., 2010. – 20 с.
3. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій. – Тернопіль :

Економічна думка, 2005. – 124 с.

4. Лазарєв М.І. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загально-інженерних дисциплін : монографія / М.І. Лазарєв. – Х. : Вид-во НФаУ, 2003. – 356 с.

5. Лук'яненко Г.І. Методологічні засади розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти // Професійно-технічна освіта : наук.-метод. журн. – К. : Педагогічна преса, 2011. - №2. – С. 39-41.

6. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы ; пер. с англ., под общ. ред. Г.А. Балла, А.Н. Киричука, Д.А. Леонтьева. – М. : Смысл, 1999. – 425 с.

7. Радкевич В. Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти і навчання: результати й перспективи // Професійно-технічна освіта : наук.-метод. журн. – К. : Педагогічна преса, 2011. - №2. – С. 9-12.

8. Семиченко В.А. Порівняльний аналіз цінностей педагогічної діяльності та професійної підготовки вчителів // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / за заг.ред. О.В. Сухомлинської. – К., 1997. – С. 195-200.

9. Чайка В.М. Основи дидактики [Електронний ресурс] Українські підручники онлайн. - Режим доступу : http://pidruchniki.ws/10981205/pedagogika/kreditno-transferna_sistema_organizatsiyi_navchannya.

У статті розглядаються методологічні основи професійно-технічної підготовки дизайнерів одягу. Висвітлюються стратегія побудови, яка полягає в загальному плані навчальної діяльності, способі досягнення поставленої мети і основні концептуальні теоретичні положення даного процесу.

Ключові слова: методологічні засади, професійно-технічна підготовка дизайнера одягу.

В статье рассматриваются методологические основы профессионально-технической подготовки дизайнеров одежды. Определяются стратегия построения которая заключается в общем плане учебной деятельности, способе достижения поставленной цели. и основные концептуальные теоретические положения данного процесса.

Ключевые слова: методологические принципы, профессионально-техническая подготовка дизайнера одежды.

Methodological bases of vocational preparation of designers of clothing are examined in the article. Are illuminated strategy of construction that consists in the general plan of educational activity, method of achievement of the put aim. and substantive conceptual theoretical provisions of this process.

Keywords: methodological principles, vocational preparation of designer of clothing.